

VÅRE

ROVDYR

Nr. 1/2001

Årgang 15

Forsiden:
5 døde
ulver fra
ulvejakten
i Rendalen.
Foto: Thor
Nielsen

Våre Rovdyr

utgis av
Foreningen
Våre Rovdyr
og utkommer fire
ganger pr år

Adresse
Postboks 195
2151 Årnes

Ansvarlig utgiver
Foreningen
Våre Rovdyrs
styre

Redaktør
Yngve Kvebæk
Maridalsveien 225 C
0467 Oslo
22 95 08 66
yk@fvr.no

Trykk
Mæland Offset as
Postboks 1598 Stoa
4857 Arendal

Opplag
1500

Web
www.fvr.no

ISSN 0801-4728

Kommentar	2
Hvor er dere ulver?	3

Side 4
Historisk
ulvesporing

Side 7	
FVRs sporings- tur i Rendalen	

Namsrettsdommen	10
Kommentar til dommen	12

Reaksjoner i Sverige	14
----------------------	----

Side 16
Ulvejakt

Aksjonen	18
----------	----

Side 20
Ulvene på
Isle Royale

Nasjonalparkutvidelsen i Nord-Trøndelag	24
Rovdyrforvaltning på villspor	26
Hildes strek	32

Hellige sauer

I India er kua hellig. Mye kan tyde på at i Norge er det sauen som er hellig. Stadig opplever vi at et tjuetalls sauer er mer verdt enn en ulv. De norske sauerasene, som er avlet for å produsere mest mulig kjøtt, har overtatt mye av plassen til den naturlige faunaen i norsk utmark. Resultatet er at all rovdyrforvaltning må ta hensyn til dette dyret.

Vår miljøvernminister, som burde ha som overordnet mål å verne om den norske naturarven, tar mer hensyn til sauens plass i norsk natur enn det naturlige dyrelivet. Det er da også vår miljøvernminister Siri Bjerke som satte i gang den største utryddelsen av deler av norsk fauna i moderne tid. Midt i de beste områdene, med de beste forutsetninger for å kunne ha ulv, er det sauen som skal prioriteres. Millioner av kroner avsettes for å fjerne nitten ulver til fordel for en næring som samfunnsøkonomisk betyr lite eller ingen ting. Årlig mottar næringen 1.600 millioner kroner i statlig budsjettstøtte, men produserer kun for 625 millioner. Næringen går med andre ord tusen millioner kroner i underskudd hvert år.

Langs kysten vår legges det stadig ned arbeidsplasser – opp til flere hundre i slengen, og svært få politikere sier noe til det. I Mandal har et verft kniven på strupen. Her er det snakk om flere hundre arbeidsplasser. Det er lite trolig at Staten vil gå inn å sikre disse arbeidsplassene. Dessverre er det ikke sau de driver med i Mandal. Da hadde nok arbeidsplassene bestått, og med gode statlige overføringer. Slik miljøvernminister Siri Bjerke driver sin natur- og miljøvernpolitikk (landbrukspolitik) er hun i ferd med å ofre ulven på sauens alter.

Arne Flor

ULVEJAKT FRA HELIKOPTER
eller
HVOR ER DERE ULVER ?

av Jørn Simen Øverli

etter

Vladimir Vysotskijs
originalmelodi "Ulvejakten"

Gjengitt med
tillatelse fra
J. S. Øverli

Lyset skjærer som kniver i øya
noen gjør klart et gevær
jerndyret steg ut av skyggene
det er jegernes dauingehær

Vi vil flykte, vi skjuler tennene
ulvens livslengt besvares med storm
Men dauingesmilet er åpent
en blodig orgie tar form

Vi blottes tennene igjen, flekker tenner
Glefser mot hundene, griner mot fiendene
Vi har fått spådommen, i snøen sto varslene
med blod: Snart finns det ikke ulver mer

Med halene mellom beina
som hunder kryper vi bort
jernfuglen pumper ned kuler
dreper ulvestammen vår fort

Hunder er ingenting, kan ikke måles med oss
ulvens frihet er absolutt
i jevn kamp kommer dere alltid til kort
og dere dør som hunder til slutt

Vi blottes tennene igjen, flekker tenner
Glefser mot hundene, griner mot fiendene
Nå smelter spådommen, i snøen sto varslene
med blod: Snart finns det ikke ulver mer

Så er jeg alene, kan ingenting gjøre
alle sanser forlater meg nå
Alle guløyde frender er borte
Hvor er stammen min, hvor kan jeg gå?

Ja, jeg lever, men nå er jeg omgitt
av bikkjebeist som er temmet for godt
fjern slekt, uten ulvehylet
Engang var de byttet vårt

Jeg blottes tennene igjen, flekker tenner
Glefser mot hundene, griner mot fiendene
Nå smelter spådommen, i snøen sto varslene
med blod: Nå finns det ikke ulver mer

Ulvesporing for tjue år siden

Tekst og foto: Arne Flor

- Det er så mangt som kan gi ein tankar - og ei tufsegran på ei myr, sa Tarjei Vesaas en gang. En slik følelse fikk jeg i vinter da jeg hadde en rydderunde i noen av kartskuffene mine. Midt blant kartene dukket kartbladet Nesvollberget opp, og dermed gamle og historiske minner fra min første ulvesporing. Jeg brettet kartet ut, og der lå hele sporingen etter Flermoenulven prikket inn på kartet. Minnene og tanker omkring den historisk ulvesporing som skjedde for 20 år siden strømmet over meg.

Det var kaldt den morgenen i januar 1981 da Petter Wabakken og jeg kjørte østover fra Ulvådalen i Hedmark mot den østlige delen av Trysil. Termometeret viste under $\div 30^{\circ}\text{C}$ da vi dro fra Ørbekken i grålysningen. Jeg regnet med at temperaturen inne i kupeen ville stige over frysepunktet etter noen kilometer, men nei. Den gamle Renault 4'ern til Petter hadde ikke varmeapparat som sto i forhold til kulda på utsida. Snøen på skistøvlene smeltet ikke under hele turen i bilen. Sola kom opp og strålte fra en asurblå himmel, men det var like kaldt.

Vi var på vei for å spore ulv. En eller to dager tidligere hadde noen meldt fra til Petter at de hadde sett ulvespor ikke langt fra huset sitt. Petter kontaktet meg og vi dro for å sjekke. Jo, det stemte. En ulv hadde passert Flermoen i Trysil – trolig natt til 17. januar, og nå var jeg med for å ta del i min første ulvesporing.

I flere år hadde folk vært skeptiske til å melde fra om ulv på grunn av faren for ikke å bli trodd eller bli latterliggjort, da det i 1964 ble utbasunert at den siste

ulven var blitt skutt i Norge. Det skjedde i Stor-Elvdal i Hedmark. Ulven ble kalt Fritjof og står utstilt på Norsk Skogbruksmuseum på Elverum. I Sverige ble det skutt en ulv året etter. Mye tyder på at det i hele denne perioden har vært ulv i grensetraktene mot Sverige da det ikke gikk lang tid før det igjen kom inn meldinger om at folk hadde sett ulv eller spor etter ulv. Da det økte med ulvemeldinger på slutten av 1970-tallet, ble det bevilget penger gjennom rovviltprosjektet til større feltundersøkelser. En prøvesesong for denne typen av sporing/registrerings- og feltarbeid ble derfor satt i gang vinteren 1980/81. Foreningen Våre Rovdyrs første leder Paul Granberg var også med i dette arbeidet. Dette skulle jeg nå være med på.

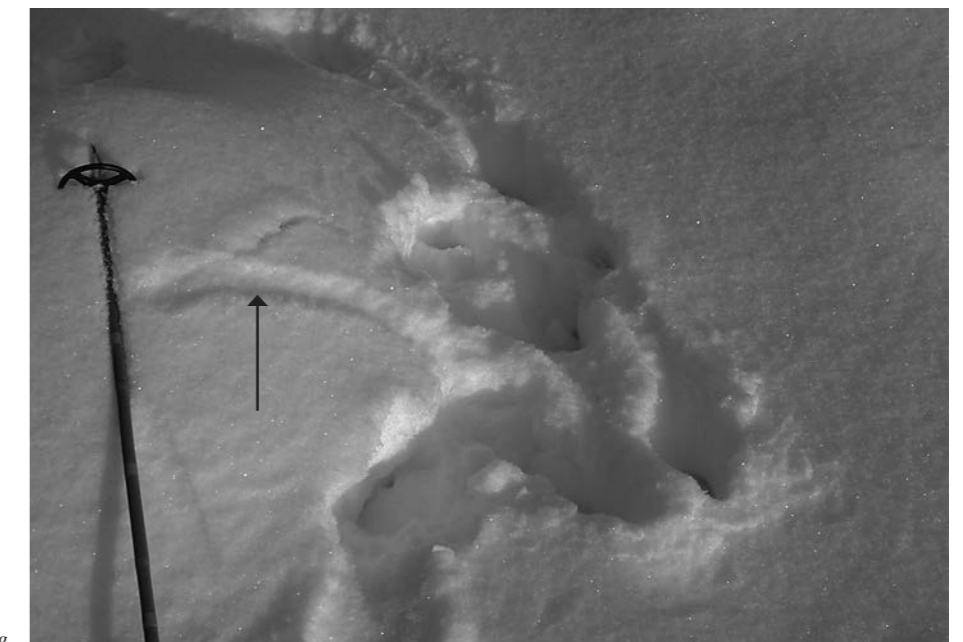
Vi parkerte bilen ikke så langt fra en velteplass for tømmer ved Flermoen. Sola skinte og snøen lagde potetmelslyder når en gikk. Det var deilig å få beveget seg etter så mange mil i en fryseboks av en bil. Skia ble plukket ned fra taket. Dessverre manglet den ene wiren til bindingen min. Snora til hetta i anorakken ble en god erstatting. Med litt forsiktig skigang fungerte den faktisk hele dagen.

Skia ble spent på og vi gikk ned på Tannåa. Der fant vi raskt sporene. Min første reaksjon var at de var store. Ved siden av ulvesporene gikk en rekke med igjensnødde elgspor. De virket små sammenlignet med størelsen på ulvesporene. Petter ville gå framspor (etter ulven), mens jeg skulle gå bakspor. Vi ble enige å

møtes ved bilen før det ble mørkt. Jeg fulgte ulvesporene nedover på isen. Enkelte plasser gikk sporene snorrette. Det var tydelig at ulven hadde valgt elva da det her var det lettere å holde et jevnt trav. Den sank ikke langt ned i snøen her. På en liten forhøy-

Den gamle Renault 4'ern til Petter hadde ikke varmeapparat som sto i forhold til kulda på utsida. Snøen på skistøvlene smeltet ikke under hele turen i bilen.

ning, muligens en stein i elva, hadde ulven svingt bortom for å markere ved å urinere. Ved en beverhytte hadde ulven tydelig snust og undersøkt nærmere. Her var det spor etter bever, men ulven hadde ikke ventet på et mulig bytte. Lenger nede gikk ulvesporet over på en skogsbilvei som kom nedover ei li. Etter noen hundre meter gikk sporet rett ut til siden og opp ei brattere li. Det var tydelig at her hadde ulven kommet nedover lia i nokså dyp snø og truffet skogsbilveien med hardere og mindre snø. Den valgte straks skogsbilveien da det her var mindre energikrevende å komme fram, samtidig som skogsbilveien gikk i samme retning som den selv ønsket å gå. I starten gikk jeg og småfrøs i januarkulda, men etter noen hundre meter langs sporene oppover den lange åsryggen kom varmen tilbake i kroppen. Jeg stoppet på toppen av åsen, like ved en gammel stubbe hvor ulven hadde vært borte og urinert, og nøy utsikten. Jeg så ikke et eneste hus. Ikke røyk fra en eneste pipe i sprengkulda. Bare furukledde åser og granskog i alle retninger, og store hogstflater innimellom. Dette måtte være ulvens

Urinmarkering

rike. Her var det godt med elg og bever. Med andre ord rikelig med mat. Tjue år senere fant utrolig nok ikke Miljøverndepartementet plass til dette fantastiske området i sin soneplan for ulv. Ikke en eneste bit av Trysil kom med. Utrolig!

Gjennom dagen fikk jeg se mye av aktivitetene til ulven. En plass hadde den tydelig undersøkt muligheten for et elgmåltid. Men hadde mest sannsynlig gitt opp jakten da det var for dyp snø i området. Snøens ulemper så jeg tydelig da jeg kom fram til ei myr med småvokste furutrær. Her hadde ulven sunket i til buken og nær-

rundt et nes, kunne jeg spare omkring en kilometer på ta en snarvei tvers over ei myr og komme ned på elva lenger oppe. Da ville jeg være nærmere plassen hvor Petter hadde parkert bilen. Det var omkring en kilometer å gå over Galåsmyra før jeg igjen ville være nede på elva. På veien over ble det mørkere og mørkere. Det var helt mørkt da jeg kom ned på elva igjen. Ved hjelp av noen fyrstikker og en titt på kartet fant jeg ut at jeg var på riktig plass. Jeg gikk glad og fornøyd videre oppover elva under en fantastisk klar og fin stjernehimmel mens treskia lagde sandpapirlyder i den kalde snøen. Plutselig var

og jeg gikk mot lyden. Jeg ble utrolig lettet da jeg hørte at det var Petter som ropte. Rettere sagt. Jeg ble utrolig glad og ropte tilbake. Jeg gikk mot lyden og kom igjen til plassen hvor elva sluttet. Der oppå bakkekanten kom Petter ut av mørket. Kanten viste seg å være en høy beverdemning som gikk tvers over elva. For på oversiden fortsatte elva. Petter hadde tidligere på kvelden sett skisporene mine og forstått at jeg hadde tatt en snarvei over Galåsmyra. Siden jeg ikke kom til avtalt tid lurte han på om noe galt hadde skjedd.

Vi kom oss tilbake til bilen og orienterte hverandre om hva vi hadde sett og registrert i løpet av dagen. Dagen hadde tross alt vært meget vellykket. Etter en slik fin dag passet det med litt Freia melkesjokolade. I sidelomma på sekken fant jeg skiwiren min, og der hadde den lagt hele dagen. Da lo Petter. Jeg hadde glemt at jeg hadde lagt wiren i lomma på ryggsekken før vi reiste fra Ørbekken, da jeg var redd for å miste den under kjøreturen.

To dager senere var jeg tilbake sammen med Petter og fulgte sporet videre ned til Lutua – ei elv like øst for Trysilelva. Her hadde ulven kommet inn på norsk område fra Sverige. Også den siste dagen skjedde det litt av hvert av uforutsette ting, men det får bli en god historie du har til gode.

Til slutt tar jeg med noen utdrag fra Viltrapport 20 - Ulv i Sørøst-Norge - som ble utgitt i 1982 hvor sporingen av bl.a. Flermoenulven er beskrevet:

"Selv om ulven passerte Flermoen på nært hold, var dette det eneste stedet dyret hadde synskontakt med bebyggelsen langs den ca 40 km lange sporløypa som ble fulgt (Sverige medregnet). Langs sporløypa ellers, var nærmeste avstand i luftlinje til bebodd hus 2,3 km.

Urineringen viste at dyret var en hannulv. Urineringen ble skvettet på vertikale gjenstander som stubber, brøytekanter og lignende.

På den norske siden av grensa ble ulvesporet fulgt 32 km i barskog".

Det ble antatt at det vinteren 1981/82 var et sannsynlig minimum på 4-5 ulver i Norge.

Liggegrop.

mest ploget seg i sikk-sakk gjennom snøen. I forhold til potens bæreevne er ulven et tungt dyr som synker dypt ned i løssnø. Hadde jeg ikke visst at dette var et ulvespor kunne de lett ha blitt forvekslet med spor etter elgkalv eller et stort rådyr. Det har faktisk hent at drevne ulvesporere har kryset og oversett ferske ulvespor under slike forhold.

Dagen gikk over i ettermiddag og jeg fant ut at det var best å begynne på tilbakeveien. Den strenge kulda var igjen følbart. Turen tilbake gikk raskere enn først antatt. Da jeg kom til stedet hvor Petter og jeg tidligere på dagen hadde skiltet fant jeg ut at i stedet for å gå opp på skogsbilveien like ved elva og gå i en lang bue

det slutt på elva. Jeg tente en fyrstikk og så nærmere på kartet. Pussig, alt stemte med kartet, men elva var slutt. Foran meg var det omkring en to meter høy bakkekant. Jeg gikk tilbake langs elvebredden og lurte på om jeg hadde svingt bort fra elva og nå befant meg på en sideelv. Men nei, dette var Tannåa. Det var for sent å gå samme vei tilbake over myra og opp langs skogsbilveien. Kulda begynte virkelig å merkes, og jeg skulle ha møtt Petter for lengst. Jeg gikk tvers over elva og fulgte den andre elvebredden oppover. Like rundt en liten sving var det igjen slutt på elva. Tvilen om at jeg hadde tatt feil på veien over myra begynte nå å melde seg. Da hører jeg et svakt rop i det fjerne. Jo, det var en som ropte Arne. Varmen kom tilbake i kroppen

Foto: Arne Flor

Ulvene hadde gått en langt stykke langs en skogsvei. Sporene kan sees i midten av veien.

Foto: Svein Andersen

Mye spenning på FVRs ulvesporing i Rendalen

Av Randi Haakenaasen

Foto: Arne Flor

Styret i FVR hadde lenge tenkt på å arrangere en ulvesporingstur for medlemmene, og Berit Lind og jeg tok på oss oppgaven å organisere turen i februar i år. Turen ble atskillig mer spennende enn vi hadde planlagt da vi havnet midt oppe i den første helgen med ulvejakt.

I desember kontaktet Berit Koppangtunet Hotell i Koppang og fikk et gruppetilbud som styret syntes var bra. Vi la turen til 9.-11. februar for ikke å komme i konflikt med vinterferien, og reserverte plass for 25 personer på hotellet. Invitasjon til turen sto i Våre Rovdyr 4/2000, og så snart bladet kom ut i begynnelsen av januar begynte

påmeldingene å strømme inn. Vi hadde deltakere som kom helt fra Vestlandet. Vi oppjusterte antallet til 34 og satte et tak der, blant annet fordi det er morsomere å spore i små grupper enn i store.

Erling Mømb skulle stå for selve sporingen sammen med Jørn Enerud og Rune Bjørnstad. Da turen nærmet seg, måtte vi operere med venteliste da stadig flere oppdaget invitasjonen i Våre Rovdyr.

Tirsdag før turen snakket jeg med Conny Andersson, bestyrer ved Koppangtunet hotell, som sa at de hadde problemer med frosset vann i noen av stuene de hadde tenkt å plassere oss i, men at de skulle flytte oss over i hotellet hvis det fortsatt var problemer i helgen. Onsdag ble Naturvernorganisasjonenes klage på ulvejakten avvist av Miljøverndepartementet, og jakten på Atnadalsflokkene skulle dermed starte lørdag 10/2. Plutselig var det altså blitt høysesong på Koppang. Torsdag ettermiddag, rett før jeg skulle reise opp til Koppang for å forberede turen, ringte Andersson fra Koppangtunet hotell og sa at det ikke var plass til oss på hotellet pga frosne rør og vannlekkasjer! Etter noe rådslaging ringte Berit tilbake og sa at vi ikke kunne akseptere dette da vi bestilte i desember, og Andersson svarte at han kunne få plass til 15 av oss. Væpnet med 'Alminnelige hotellregler' fra Forbrukerrådet dro jeg oppover og møtte Erling Mømb og Aina Benjaminsen på Koppang, og vi gikk inn på hotellet. Andersson sa straks at han hadde kansellert oss. Etter noe dis-

“Da jeg igjen påpekte at dette var uakseptabelt da vi bestilte i desember og hadde skriftlig avtale, truet Andersson med å ringe politiet! Jeg syntes dette var en god ide..”

kusjon, hvor vi konstaterte at det faktisk bodde folk i Østerdalsstuen (som vi egentlig skulle bo i) og at det var mange journalister som bodde inne i hotellet (og disse bestilte helt sikkert ikke rom i desember), og der jeg sa vi kunne ta stuene selv uten vann, sa Andersson at han ville ha oss ut av hotellet sitt. Da jeg igjen påpekte at dette var uakseptabelt da vi bestilte i desember og hadde skriftlig avtale, truet Andersson med å ringe politiet! Jeg syntes dette var en god ide, men hørte ikke noe mer om det.

Vi bestemte oss for å trekke oss for kvelden, og det var på tide å informere turdeltakerne om de nye omstendighetene. Vi fant ut at vi kunne få plass til alle på gårdene til Erling og småbruker Kristian Saxlund (som hadde ringt tidligere og tilbudt sengeplass til de som sto på venteliste). Saxlund ble nok litt overrasket da jeg spurte om han kunne ta 15-20 stykker, men fortalte etterpå at det hadde vært veldig effektivt, fordi han hadde fått gjort en skikkelig opprydding i påvente av mulig stor-

Foto: Anne Flor

Jørn forklarer om ulvespor for Berit og Randi.

innrykk! Innen kl. 23.30 var alle deltakerne kontaktet og bedt om å ta med sovepose og liggeunderlag. Forbausende nok var det svært få som trakk seg selv om innlosjeringen plutselig så ut til å bli atskillig enklere enn planlagt.

Etter en sen middag dro Erling og jeg en tur ut for å se etter ulvespor. Det var nesten fullmåne, og det er spesielt lett å se spor under slike forhold da sporene lager fine skygger. Det var et tynt lag med nysnø. Det slo meg hvilket utrolig godt medium snøen er for sporing. Og hvor umulig det er å skjule sine spor hvis man skulle ønske det. Det er ikke lett å være jaktet ulv. På vår tur langs veien over fjellet fra Rendalen til Hanestad fant vi et par gamle ulvespor. Dette er i Koppangflokken revir. Ulvesporene er karakteristiske ved at de er nesten en-dimensjonale – alle potene på rett linje. Sporene virrer ikke rundt som hundespor; de går ganske rett. Ulvene går i hverandres spor for å spare energi, så det kan være vanskelig å vite hvor mange som har gått i sporet. Men når ulvene nærmer seg en vei eller annet kryssende spor, sprer de seg ofte ut for så å samle seg igjen på andre siden. Da kan man få en ide om antallet. Selve sporene er som av store hundepoter.

Vi så også spor av mange andre dyr, men fant ingen ferske ulvespor. På vei tilbake stoppet vi ved et flott utkikkspunkt over Rendalen for å peile gaupen som Erling hadde sett natten før bare

Foto: Svein Andersen

noen meter fra bilen sin. Hele dalen lå badet i månelys, og det var fantastisk å vite at der nede, på jorder, ved elven, skjult i skogsklynger og inntil husvegger på gårder, gikk det i øyeblikket en stor gaupe mens de fleste andre dyr og mennesker lå og sov. Vi fant ut at vi måtte ta en liten svipptur nedover mot Koppang for å lokalisere gaupen. Flere timer senere satt vi fortsatt og ventet på at den skulle komme ut av et skogholt og opp på veien (Erling mente at den var bare ca. 50 m unna), men ved halv fire tiden var jeg blitt iskald (bilmotor/varmer måtte skrus av da gaupen er veldig forsiktig og vår) og kunne ikke la være å huske at om noen timer måtte vi organisere overnatting for 30 personer, så vi ga oss. Jeg burde nevne at Erling gjerne ville ha sittet der hele natten for å få se gaupen igjen.

Neste morgen hørte vi på radio om FVRs problemer på Koppangtunet hotell, og at det også sto et oppslag i Hamar Arbeiderblad. Flere hyggelige Koppangbeboere ringte og tilbød oss sengeplasser. Berit fikk dessuten telefon fra Andersson som sa han hadde ringt rundt og fått plass til oss på Rondane Gjestegård 60 km lenger opp i Atndalen. Ved nærmere undersøkelse viste det seg at det var Turid Hofstad fra gjestegården som hadde hørt om oss på radioen og selv kontaktet Koppangtunet hotell for å tilby hjelp. De hadde plass til hele gruppen vår, så vi flyttet overnattningene dit. Men da vi ikke ville være i nærheten av Atndalsflokken under jakten, ble vi nødt til å kjøre frem og tilbake til Koppang hver dag.

Utpå dagen ble jeg intervjuet av en journalist fra NRK Hedmark, og jeg fortalte at foreningen hadde planlagt denne turen i desember, at den ikke hadde noe med jakten å gjøre, og om hvordan vi var blitt behandlet av hotellbestyreren. Jour-

nalisten fortalte at Andersson hevdet at FVR terroriserte hotellet og at de (hotellet) skulle sette ut dørvakt om kvelden! Journalisten foreslo at vi skulle gå opp til hotellet og snakke med Andersson sammen. Det gjorde vi, men etter første spørsmål ville ikke Andersson si noe mer, og etter at journalisten la fra seg mikrofonen og ringte på klokken noen ganger og ba om service, kom Andersson og kastet oss ut igjen. Journalisten fortalte meg senere at han hadde gått inn en gang til og var blitt dyttet ut av døren!

På dette tidspunktet hadde vi fått mer enn nok av Koppangtunet hotell, og vi satte kurs for Atnadalen. Utover kvelden kom de fleste deltakerne; bare 4 personer trakk seg pga av alle forviklingene, noe som vitner om en sporty gjeng. Rondane gjestegård viste seg å være et meget bra sted, med fine hytter, god mat og hyggelig betjening.

Neste morgen kunne vi endelig begynne med det vi kom dit for - ulvesporing. Vi visste om et sted med ferske spor: en hund i Koppangområdet var blitt angrepet av ulv et par dager før. En telefon til Høgskolen i Hedmark bekreftet at dette var et godt utgangspunkt for sporing - folkene derfra hadde selv baksporet denne ulven. På godt FVR-vis satte vi så av sted i en lang bilkolonne. På vei ut av Atnadalen kom vi forbi medlemmer fra Trondheim Ballongklubb som var i ferd med sende opp en varmluftballong. Vi måtte gå ut og kikke på den svære, fargerike ballongen og 'mega

...dyttet ut av døren!

propanbrenneren' som ble brukt. Jeg lurer på hvordan ballongen tok seg ut mellom snørike fjell, helikopter og ulvejegere, hvis den kom så langt. Vi unngikk Hanestad, der jegerne etter sigende holdt seg inne pga sterk kulde og mange utenlandske journalister, og tok veien over til Rendalen. Erling stoppet flere steder og forklarte om forskjellige spor. Etter videre kolonnekjøring kom vi til Åkrestrømmen ved Storsjøen som var området for hundeanrepet. Det kan være på sin plass å presisere at dette ikke var i Koppang sentrum, men lå helt i skogkanten. Noen lokale folk virket ikke begeistret for at det plutselig dukket opp 30 personer som var interessert i ulvesporene utenfor døren deres. Vi parkerte likevel på skogsveien og delte oss i to skigrupper pluss en gruppe som dro for å se på sporene etter den unnavikende gaupen fra natten før (Aina fant fine spor etter den). Ulvene lurte skigårerne, da ulvesporene møttes lenger opp og vi dermed ble en stor ski-

Foto: Svein Andersen

Koppangulvenes rike

gruppe igjen. En rev hadde gått et langt stykke i ulvesporet, og la inn ekstra potespor mellom ulvepotene. Vi fant dessuten steder der ulvene hadde gått i elgspor – alle forsøker å spare på energien der ute. Reven håper vel dessuten å finne rester etter eventuelt ulvebytte, men dette kan være farlig for reven, noe vi fant ut neste dag. Etter et par km fant vi et utmerket

sted å spise lunsj i solen. Fotturgruppen lenger opp i Rendalen var så heldig å ha med

seg Burny Iversen som alltid har med ved i sekken og som stelte i stand bålhygge.

På vei tilbake til Atnadalen konstaterte vi igjen at enten er det en forvirret elg som løper i sikksakk over alle veiene både i Rendalen og Atnadalen, eller så er det veldig mye elg i området, på tross av at det inntil da fantes to ulveflokker der. Det var elgspor overalt. De som hevder at ulven utrydder elgen, kunne lære noe av en tur hit.

Kveldens middag var utmerket, og etterpå var det underholdning med både lysbilder og fløytespill. Det var kommet flere folk til gjestegården, bl.a. en del av dem som skulle "gå tur og drive friluftsliv" i nærheten av Atndalsflokken. De satt bøyd over kartene sine mesteparten av kvelden for å planlegge strategien for neste dag.

Søndag var det overskyet og snøvær, og de fleste var interessert i å reise hjemover tidlig. En gruppe besøkte Kristian Saxlund, og fant et svært hyggelig økologisk småbruk med ursau, geiter med nyfødte geitekillinger, kuer av gammel norsk rase, en hest som akkurat hadde tygget hull i en forsekk så foret trillet utover gulvet, og altså en småbruker som er rovdyrvennlig og samme uke organiserte seminar i Koppang om dyrehold og etikk.

Samtidig kjørte de mest ivrige sporerne, seks stykker i alt, til noen ganske ferske spor som var blitt funnet på Hanestad-Rendalenveien dagen før. Vi fulgte disse sporene ca. 500 m til et bekkefar hvor det var masse spor overalt etter både ulv, elg, rev og hare. Det var også blodflekker flere steder. Vi studerte området en stund, men var ikke sikre på hva som hadde foregått der. Vi fulgte sporene litt videre, og fant plutselig rester etter et dyr som var blitt ulvematt. Det var ingen bein å se, men innvoller og en del pelsdotter som vi mente måtte stamme fra en rev. Folk på jobben min ble litt forbauset når jeg senere dro frem en av disse pelsdottene og fortalte hvor den kom fra...

Etter denne helgen forsto jeg at Koppang er et mye mer spennende sted enn jeg hadde forestilt meg, og å reise tilbake til Oslo sentrum ble nesten litt kjedelig. Jeg tror vi må ta en ny tur snart.

Kommentar

Foto: P.G. Benitz

Viggo Ree

FVRs informasjonskonsulent

- Genetisk fagkunnskap og svenske myndigheter tilsidesatt

- Til min og mange andres meget store overraskelse har ikke bare retten sett bort i fra vitneuttalelsene fra professor Nils Ryman ved Stockholms Universitet samt det skriftlige materialet fra Naturvårdsverket (gjengitt på motstående side), men i Oslo namsretts dom er ikke en gang professor Ryman og Naturvårdsverkets synspunkter nevnt i det hele tatt!

Under namsrettens forhandlinger 13.-14.2.01 var jeg bisitter for Foreningen Våre Rovdyr, og jeg noterte bl.a. følgende i tilknytning til vitneavhøret av professor Nils Ryman:

Professor Nils Ryman, Stockholms Universitet vitnet over telefon i Oslo namsrett onsdag 14.2.2001 kl. 10.45 - 11.20. Grunnen til at professor Ryman var innkalt som vitne var hans befattning med "Rapport från Arbetsgruppen för Rovdjursutredningen". Denne rapporten - fra 31.3.1999 - ble forfattet av følgende forskere:

- Henrik Andréén - viltekolog ved Sveriges Lantbruksuniversitet.*
- Torbjörn Ebenhard - populasjonsekolog ved Centrum för Biologisk Mångfald.*
- Hans Ellegren - evolutionär genetiker ved Uppsala Universitet.*
- Nils Ryman - populasjonsgenetiker ved Stockholms Universitet.*
- Bernt-Erik Sæther - populasjonsekolog ved NTNU Trondheim.*

Rapporten er et sentralt arbeid i forbindelse med svenske miljømyndigheters rovviltforvaltning og således også sentral i forbindelse med Riksdagens behandling av rovdjurspørsmålene.

Professor Ryman vektla bl.a. følgende momenter:

- Dagens bestand av ulv i Skandinavia på 80-100 dyr kan ikke betraktes som en levedyktig bestand.

- Det må flere hundre dyr til i denne bestanden før man kan kalle den for levedyktig.

- Det er veldig vanskelig å finne forskere som betrakter 80-100 dyr som en livskraftig ulvestamme.

- Vi vet ikke om den sørskandinaviske ulvestanden er isolert. Om det forekommer innvandring av ulv fra Finland/Russland er i så fall denne immigrasjonen meget lav.

På spørsmål om den sørskandinaviske ulvestanden i dag er truet svarte professor Ryman: "Ja - dette beståndet er i forholdende till IUCNs kriterier sterkt eller akutt hotet idag".

Med utgangspunkt i en bestand på minimum 80 dyr og at man skal felle en familiegruppe på 7 individer (inkludert et intakt alfapar) + ytterligere 2 ulver (et alfapar) i denne bestanden stilte advokat Ramm spørsmålet: "Vil dette kunne få konsekvenser for bestandens

overlevelse?". På dette spørsmålet svarte professor Ryman: "Ja, mycket stora konsekvenser".

Ryman ble deretter spurt om konklusjonene på s. 15 i "Rapport från Arbetsgruppen för Rovdjursutredningen" der det bl.a. står at "För kortsiktigt bevarande behövs minst 500 individer varenda av lodjur, järv, varg och kungsörn" og "För åtminstone varg och järv kan det i dagsläget inte betraktas som bevaringsbiologiskt acceptabelt med någon jakt över huvud taget". På spørsmål om dette fortsatt var gjeldende i tilknytning til dagens situasjon svarte professor Ryman: "Ja, helt korrekt".

På spørsmål til professor Ryman om et slikt synspunkt var omstridt blant forskere nasjonalt og internasjonalt var svaret: "Nej, jag tror inte detta är omstritt bland människor som har arbetat med denna problematiken".

På spørsmål om det var uenighet innen arbeidsgruppen om dette svarte professor Ryman at alle 5 var helt enige om disse spørsmålene.

På spørsmål fra regjeringsadvokat Elgesem om han var kjent med vekstraten for ulvebestanden i Skandinavia svarte professor Ryman at dette ikke hadde så stor betydning for de genetiske aspektene. Det kom deretter ingen flere spørsmål fra regjeringsadvokaten - heller ikke fra hjelpeintervjuentene (Utmarkskommunenes Sammenslutning).

På spørsmål fra advokat Ramm om det er skadelig for artens overlevelse med tiltak som forsinker måloppnåelsen (i dette tilfellet et uttak av 9 ulver) svarte professor Ryman: "Ja, det är direkt skadligt utifrån ett genetiskt perspektiv".

Retten la altså ingen vekt på vitneprovet fra professor Nils Ryman ved Stockholms Universitet.

Derimot har namsrettsdommen lagt meget stor vekt på vitneutsagnene til de tre ulveforskerne Petter Wabakken, Olof Liberg og Hans Christian Pedersen. Verken Wabakken eller Liberg mente at et uttak av

"Jeg tror det veldig stor enighet i forskningen - det er noe ulike vurderinger nå om grunnlaget for å ta ut og felle de ulvene som vi gjør i Norge - vi bygger jo på at vi fikk en avgjørelse i namsretten for noen dager siden hvor forskningens resultater ble vurdert og hvor dette med å sikre stammens overlevelse sto veldig sentralt og hvor avgjørelsen da knyttet seg til at det ikke var sånn fare..."

(Miljøvernminister Siri Bjerke i NRK Dagsnytt 18, 20.2.2001.)

Det er verdt å merke seg at statsråden ikke finner noen uenighet blant forskerne, men også at myndighetene bygger på avgjørelsen i namsretten for et ulvejaktvedtak som var gjort lenge før. Rettsaken var med andre ord en nødvendig forutsetning for myndighetene selv, noe Foreningen Våre Rovdyr likevel måtte betale dyrt for i form av saksomkostninger.

9 ulver - hvorav 4 alfadyr - ville være til skade for artens overlevelse i Skandinavia. Liberg var av den oppfatning at han ikke trodde at et slikt uttak ville være noe problem for dagens situasjon i Skandinavia. Dette er interessant, for Liberg presiserte for kort tid siden overfor Naturvårdsverket i forbindelse med et ønske om å skyte 4 ulver i Sverige - at dette bare kunne aksepteres dersom disse 4 dyrene ikke var alfadyr! Disse opplysningene kom dessverre ikke fram under rettsaken.

Petter Wabakken var av samme oppfatning som Liberg. Hans vurderinger om den skandinaviske ulvestammens levedyktighet er imidlertid kun basert på demografi, og han presiserte at han ikke er genetiker. Wabakken ble under sin vitneframføring spurt en del om forskjellen og uenig-

*Naturvårdsverket
Att.: Anders Bjärvall*

På vegne av Foreningen Våre Rovdyr, Norges Naturvernforbund og WWF/Norge og vår advokat Nils Ihlen Ramm - har vi følgende 6 spørsmål:

- 1.** Hvilke krav stiller svenske viltmyndigheter til levedyktig ulvebestand?
- 2.** Er ulvebestanden (Sverige, Norge - Skandinavia) levedyktig pr. idag?
- 3.** Hvilken definisjon av familiegruppe bygger svenske miljømyndigheter på?
- 4.** Hvor mange familiegrupper (Sverige, Norge - Skandinavia) er verifisert pr. idag?
- 5.** Er den definisjon av familiegruppe Direktoratet for naturforvaltning bygger på i feltingsvedtak av 5. februar 2001 i samsvar med den norsk-svenske ulveforvaltningsavtalen fra 1998?
- 6.** Mener svenske miljømyndigheter at felling med et omfang og karakter som Direktoratets vedtak legger opp til vil kunne være skadelig for bestandens overlevelse?

heten i tilknytning til definisjonen av en familiegruppe av ulv i sambeidsavtalen mellom norske og svenske viltmyndigheter fra 1998 og de sporingsrapporter som bl.a. han og Åke Aronson har vært forfattere av de siste årene. Under Wabakkens vitneprov kom det fram at han ikke hadde sjekket opp hva som var definisjonen på en familiegruppe av ulv i den svensk-norske samarbeidsavtalen fra 1998 da han begynte å skrive sine rapporter for to år siden - og kom med en ny definisjon. Han fikk også spørsmål fra advokat Ramm om hvilke faglige synspunkter han hadde på ekspertgruppens "Rapport från Arbetsgruppen för Rovdjursutredningen" fra mars 1999. Til det svarte Wabakken at han kjente til denne rapporten, men at han ikke hadde satt seg inn i innholdet. Han hadde riktignok bestilt rapporten to ganger uten å motta den, og at han hadde "skumlest" eller "skummet over" teksten. Men på et slikt grunnlag kunne ikke Wabakken gi noen faglig vurdering av dette arbeidet hvor professor Ryman var en av forfatterne. Han omtalte de fem forfatterne som anerkjente forskere.

Interessant var det allikevel å merke seg at både Wabakken, Liberg og Pedersen mente at et uttak av 9 ulver i Skandinavia denne vinteren kun måtte ses på som et engangstilfelle. En tilsvarende beskatning kunne man ikke gjenta før det hadde gått mange år! Uttaket ville mest sannsynlig ikke skade bestanden - kun dempe bestandsveksten, sa Wabakken mot slutten av sitt vitneprov. Han sa også at han ikke var sikker på om Imsdalsparet var et par, men at disse dyrene kunne være utvandrende dyr fra f.eks. Koppangflokken. Videre opplyste Wabakken at det i dag er et åpent spørsmål om det forekommer innvandring av ulv fra Finland til Sør-

Här kommer korta svar på frågorna den 7. februari.

- 1.** Vi måste tillämpa det som den arbetsgrupp som var knuten till den svenska rovdjursutredningen kom fram till och som finns redovisat i artikel 2 i bilagedelen. För kortsiktigt bevarande behövs minst 500 vargar.
- 2.** Nej. Och stammen bedöms som akut hotad i senaste upplagan av den svenska rödlistan.
- 3.** Den som finns i principöverenskommelsen från 1998 mellan Naturvårdsverket och Direktoratet.
- 4.** Fem enligt uppgift tidigare i veckan från det skandinaviska forskningsprojektet.
- 5.** Nej.
- 6.** Ja, verkets uppfattning är att det finns stor risk för det.

Hälsningar / Anders Bjärvall

Den 7. 9.1998 undertegnet Sverige og Norge en avtale om forvaltningen av ulv. Dette førte bl.a. til felles registreringer og rapportutgivelser i tilknytning til det skandinaviske ulveprosjektet. Her binder de to landene seg til bl.a. følgende definisjon av en ulvefamilie:

"Familiegruppe = to voksne individer (hann+hunn) som er sammen med valper pr 31.12."

I det skandinaviske ulveprosjektet defineres dette imidlertid annerledes. Her i henhold til prosjektets hovedrapport i 2000 (Aronson., Å., Wabakken, P., Sand, H., Steinset, O.K. , Kojola, I.: Varg i Skandinavia - Statusrapport för vintern 1999-2000, Oppdragsrapport nr. 2 - 2000, Høgskolen i Hedmark.):

"Med "familiegrupp" avses en flock vargar, d.v.s. minst tre djur, innehållandes minimum en regelbundet revirmarkerande varg, men oftast två regelbundet revirmarkerande vargar i sällskap, av olika kön och som rör sig inom ett begränsat område. Löpblod skall om möjligt registreras. Reproduktion i reviret skall vara påvisad åtminstone något av de senaste åren. I de flesta fall är det fråga om ett föräldrapar med senaste valpkull. Enstaka valpar från tidigare kullar kan också ingå, liksom i sällsynta fall möjligen någon mer obestäktad varg. Om ett av alfadjuret försvinner eller förolyckas räknas gruppen ändå som en familjegrupp."

Skandinavia, og at det er vesentlig å få klarlagt om en slik genetisk utveksling finner sted. Han opplyste ellers at et grovt minimumstall for den skandinaviske ulvebestanden var 80-90 individer - kanskje så mye som 100 dyr.

Dommen i Oslo namsrett er ikke bare et nederlag for arbeidet med å sikre en direkte truet art i Norge og Skandinavia, men den representerer en voldsom økonomisk belastning for en forening som vår. FVR-styret og jeg har i hvert fall gjort det beste vi har maktet i tilknytning til namsrettsaken. Og mer kan man ikke forlange. Så får man bare ta til etterretning at vi bor i et land der lovverket ikke gir direkte truede dyrearter tilstrekkelig vern, at den 29-årige dommerfullmektigen som dommer i namsretten ikke har tatt hensyn til stortingsvedtak og internasjonale miljøavtaler, at naturvernorganisasjonene av økonomiske årsaker ikke hadde anledning til å anke denne dommen - og at man på norsk side bryr seg lite om hva man mener og vedtar i rovviltsammenheng i Sverige. Dommen er rett og slett et hån mot Naturvårdsverket og svensk fagekspertise innen genetikkk på ulv!

De 6 spørsmålene fra saksøkerne til Naturvårdsverket av 7.2.01 - med svarene fra Naturvårdsverket ved Anders Bjärvall av 9.2.01. Materialet ble lagt fram under bevisføringen fra saksøkerne ved advokat Ramm.

REGERINGSKANSLIET
Miljödepartementet
Miljöministern
2001-01-15

Till:
Miljöminister Siri Bjerke
Miljöverndepartementet
Myntg. 2
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
NORGE

- I dag har jag överlämnat den svenska regeringens proposition Sammanhållen rovdjurspolitik till riksdagen och som jag härmed även översänder till Dig.

I propositionen föreslås att det övergripande målet för den svenska rovdjurspolitiken skall vara att de stora rovdjuret och kungsörnen skall finnas i så stora antal att de långsiktigt bevaras i landet och att de kan sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden. Denna målsättning är en förutsättning för att vi skall kunna leva upp till våra internationella åtaganden i enlighet med konventionen om biologisk mångfald, Bernkonventionen och EU:s art- och habitatdirektiv. Vidare föreslås åtgärder för att förebygga rovdjurskador, ett nytt ersättningssystem, utökade informationsinsatser och åtgärder för att minska de konflikter som uppkommer i förhållande till andra intressen som rennäring, fårskötsel och jakt.

I propositionen föreslås även nationella miniminivåer för de arter som uppnått ett sådant individantal att de bedöms som kortsiktigt livskraftiga dvs. för björn, lo och kungsörn. Med miniminivåer menas det minsta antalet djur av en art som förvaltningen alltid skall syfta till att upprätthålla. Målet för förvaltningen är dock att stammarna skall kunna öka till sådana nivåer att de långsiktigt kan bevaras.

För järv och varg föreslås inga miniminivåer utan etappmål eftersom stammarna ännu inte, ens i ett kortsiktigt perspektiv, har uppnått en nivå där deras överlevnad kan anses säkrad.

Den arbetsgrupp bestående av genetiker och populationsekologer som beräknat hur stora rovdjursstammarna måste vara för att betraktas som livskraftiga ansåg t.ex. i fråga om varg att den gemensamma norsk/svenska stammen bör vara minst 500 individer för att anses som kortsiktigt säkrad.

Jag har därför lagt fram ett etappmål för den svenska vargstammen på 20 föringringar vilket motsvarar ca 200 vargar. Innan denna nivå uppnås kommer endast skydds jakt i mycket begränsad omfattning att tillåtas. Då etappmålet uppnått skall en grundlig utvärdering av vargförekomstens konsekvenser genomföras och ett nytt etappmål eller en miniminivå fastslås. Det långsiktiga målet är att vargstammen skall växa till en nivå som säkerställer en gynnsam bevarandestatus.

Under vintersäsongen 1999/2000 uppgick den svensk/norska vargstammen till mellan 67 och 81 vargar fördelade på 7 familjegrupper, 8 revirmarkerande par och 14-24 andra djur.

Jag har erfarit att Direktoratet for Naturforvaltning inom kort kan komma att besluta om skydds jakt på två av de tre familjegrupper som noterades i Norge i fjol. De två grupperna i Hedmark består av inte mindre än ca 17 individer, det vill säga en betydande del av den gemensamma norsk/svenska vargstammen. Förra året utgjorde individerna i dessa två flockar ca 20 procent av den skandinaviska vargpopulationen.

Det är min uppfattning att det är mycket viktigt att Norge och Sverige utökar sitt samarbete för att bevara biologisk mångfald. Det gäller naturligtvis framförallt akut hotade arter som varg där länderna har en gemensam stam och därigenom ett samfällt internationellt ansvar för att stammen skall bevaras. Jag tycker att det vore värdefullt om detta samarbete kan resultera i gemensamma förvaltningsprinciper och mål för den skandinaviska stammen.

Jag känner en djup oro för att ett eventuellt norskt beslut att tillåta skydds jakt på de två reproducerande Hedmarksflockarna i dagsläget kan komma att allvarligt försvåra möjligheterna att uppnå en gynnsam bevarandestatus för den skandinaviska vargstammen.

Med vänliga hälsningar

Kjell Larsson

- Jag har sagt att vi vill bygga upp en livskraftig vargstam i Sverige. Vi ska ha en nära kontakt med de norska myndigheterna för att förvissa oss om att våra ambitioner inte hotas av de norska åtgärderna, sa Göran Persson

Sveriges statsminister i Aftonbladet 25.1.2001

När nätupplagan av Verdens Gang återgav Stoltenbergs vargsamtal i Stockholm kallade man i upphetsningen vår statsminister för Ulv Persson, vilket nog inte bara var en freudiansk felskrivning.

Fra lederartikel i Expressen 28.1.2001

200 vargar har svenska regeringen satt upp som mål. Det är antagligen för få djur för en livskraftig stam, men inte ens detta kommer att vara möjligt om Norge bara tillåter fem vargar på sin sida. De skogiga gränstrakterna mellan Hedmark och Värmland är ett nödvändigt basområde för en framtida skandinavisk vargstam, och är inte Norge med på det så är det nog kört med projekt varg. Stoltenberg sitter i vargsaxen, klämd av ursinniga fårbönder och upprörda djurvänner. Antagligen väljer han att lugna bönderna – den som sett dem agera förstår det – och låter drevet gå om några veckor.

Fra lederartikel i Expressen 28.1.2001

Det visar ju bara hur oerhört viktigt det är att vi pratar ihop oss mycket bättre mellan Sverige och Norge så att vi inte får den här typen av beslut. Båda länderna måste ju ta ett gemensamt ansvar för vargarna.

Miljöminister Kjell Larsson om det norske ulvejaktvedtaket. Expressen 5.2.2001

– Getingar, ridhästar och inte minst älgar i trafiken dödar människor, till skillnad från vargen, säger Guillou, som aldrig har skjutit någon varg.

Jan Guillou i Expressen 6.2.2001

- Det är ett ekologiskt övergrepp. Det är politiskt trots mot alla internationella överenskommelser om att skydda utrotningshotade djur och det innebär dessutom en svår utrikespolitisk belastning för Norge och ett allvarligt hot mot den svaga svensk-norska vargstammen.

Det går helt enkelt inte att försvara,..

Jan Guillou i Aftonbladet 11.2.2001

Den svenske regjeringens forslag til framtidig rovdyrpolitikk. Forslaget ble i all hovedsak godkjent i Riksdagen 29.3.2001.

Regeringens proposition 2000/01:57 Sammanhållen rovdjurspolitik

Propositionens huvudsakliga innehåll:

I propositionen redovisar regeringen en sammanhållen rovdjurspolitik för att säkerställa att de fem rovdjursarterna björn, järv, lo, varg och kungsörn långsiktigt finns kvar i den svenska faunan. För de arter som uppnått sådana individantal att de bedöms som åtminstone kortsiktigt livskraftiga fastställs miniminivåer. Det gäller björn, lo och kungsörn. Miniminivåerna skall betraktas som en vägledning för val av förvaltningsstrategi för rovdjursstammen. Miniminivån skall alltså inte ses som en målsättning om vilket antal individer som är önskvärt. Målet för förvaltningen skall vara att arterna ökar i antal utöver respektive miniminivå, till sådana nivåer att de med större säkerhet långsiktigt kan bevaras i den svenska faunan. För arter som ännu inte nått sådana antal att deras överlevnad kan anses säkrad i ett längre perspektiv, dvs. varg och järv, fastställs etappmål i stället för miniminivåer. Innan etappmålen är uppnådda bör skydds jakt tillåtas endast i mycket begränsad omfattning. När etappmålet är nått görs en förnyad bedömning av stammens utveckling och den framtida förvaltningen av stammen. Föreslagna nivåer och mål anges främst som antalet årliga föringringar av arten för att på så sätt få ett mått på stammens vitalitet. Även det totala antalet individer för stammen anges. För björn anges en miniminivå om 100 föringringar per år, motsvarande 1 000 individer och för lodjur anges 300 föringringar per år, motsvarande 1 500 individer som miniminivå. För kungsörn anges 600 häckande par som miniminivå. För varg anges etappmålet 20 föringringar per år, motsvarande 200 individer och för järv anges etappmålet 90 föringringar per år, motsvarande 400 individer. För rovdjurens utbredning och spridning i landet anges vissa riktlinjer för förvaltningen.

Pressemelding fra Naturvårdsverket 12.2.2001.

Nej till skydds jakt på varg i Sverige

Naturvårdsverket avslår ansökan från Svenska Jägareförbundet och Svenska Jakthundgruppen om skydds jakt på varg.

– Vi förstår att människor kan vara oroliga för vargar, men förutsättningarna för skydds jakt är inte uppfyllda, säger direktör Björn Risinger, Naturvårdsverket.

Villkoren för skydds jakt är att det inte finns någon annan lämplig lösning. Vidare får jakten inte försvåra artens bevarandestatus, t.ex. att en hotad art utrotas i landet. Skydds jakt kan bara tillåtas av hänsyn till människors hälsa och säkerhet, eller av andra orsaker som har ett överskuggande allmänintresse. Det kan också tillåtas för att förhindra allvarlig skada på t.ex. boskap eller annan egendom.

Vargen är en hotad art i Sverige. Stammen har åderlåtits kraftigt sedan fjolårets räkning då det bedömdes finnas 61-75 vargar. Sedan i fjol har minst 10 vargar ur den svensk/norska stammen dött.

Beslutet nu gällde två ansökningar. Svenska Jägareförbundet begärde tillstånd till skydds jakt på 10 vargar i Värmland. Förbundet vill minska tillväxttakten för varg i länet och hänvisade till risken för angrepp av varg på tamdjur, inklusive hund. Jakthundgruppens ansökan gällde att var som helst i landet få skjuta varg i direkt samband med angrepp på hundar.

Viltskadecenter har nyligen gjort en undersökning där 411 jägare med jakthundar i vargrevir intervjuades. Jägarna hade totalt 614 hundar, varav 8 procent, 49 hundar, dog under jaktsäsongen 1999/2000. 0,6 procent av hundarna dog i trafiken, 0,8 procent av varg angrepp. 2,6 procent av andra orsaker vid jakt och 3,9 procent i andra sammanhang än jakt.

– För den enskilde hundägaren är det naturligtvis allvarligt om djuret skadas eller dödas, oavsett skälet, säger Anders Bjärvall, Naturvårdsverket.

Naturvårdsverkets bedömning är att hundproblemet dock inte är så omfattande att villkoret för skydds jakt är uppfyllt. När det gäller andra tamdjur finns andra möjligheter än jakt att skydda dem, t.ex. att sätta upp bra el-stängsel i fårhagen.

Hård kritik mot Norge på internationellt vargmöte

I praktiken har Norge överlåtit ansvaret för vargens framtid i Skandinavien på Sverige. Det är resultatet av de norska besluten att jaga varg och begränsa utrymmet för arten, enligt en rad bedömare från flera länder.

- Det är hyckleri av Norge att prata om att man tar sitt internationella ansvar, men samtidigt utesluta vargen från i stort sett hela landet. Det innebär att man inte delar bördan med Sverige, säger en av världens ledande vargforskare, Luigi Boitani från Italien.

Svenska Dagbladet 21.2.2001

JAKTEN

Foto: Thor Nielsen

Foto: Thor Nielsen

Foto: Sidsel Jordheim

Ulvene

I og med ulvenes inntog, ble Isle Royale et naturlig "laboratorium" der samspillet mellom elger og spontant innvandrede ulver kunne studeres i et miljø med et minimum av menneskelig påvirkning. Durward L. Allen fra Purdue University innså dette og besluttet i 1957 å dra fordel av den unike situasjonen. Han initierte de økologiske studier av samspillet mellom elger og ulver på Isle Royale som siden har fortsatt fram til våre dager. I juni 1958 påbegynte en av Allens studenter, L. David Mech, en studie som gikk ut på å utforske det økologiske forholdet mellom ulvene og deres viktigste bytte på øya, de allestedsnærværende elgene.

David Mech kjenner vi alle til. Han har blitt kalt "ulveforskningens far" i USA og betraktes av mange fortsatt som en av de største autoritetene når det gjelder ulv. David Mech var i virksomhet på Isle Royale i en fire års tid fram til 1962. Han avsluttet sin virksomhet på øya med sitt doktorarbeid - "The Wolves of Isle Royale" - som ble publisert samme år.

Etter at David Mech i 1962 hadde avsluttet sine ulvestudier på Isle Royale, ble øya en populær plass for forskere som studerte arter som bever, elg, rødrev og andre mindre pattedyr.

Durward Allen var beredt til å oppgi ulveforskningen, men besluttet i 1969 å gjenoppta studiene.

Isle Royale - et naturlig "laboratorium"

Det ble Rolf Peterson som tok over studiene på Isle Royale. Rolf Peterson er ennå i dag ansvarlig forsker og leder for de økologiske studiene av Isle Royales ulver og elger og som nå fortsetter inn i det 21. århundret.

Isle Royale - en 7 mil lang og ca 544 km² stor øy i Lake Superior, Michigan, USA - har blitt kjent viden omkring for ulvene som lever der og for at man har studert ulver der i lengre tid enn noe annet sted.

Året var 1949 da man første gang så ulvespor i Isle Royale National Park. Nasjonalparken ble opprettet i 1940 og var da som nå en "villmark" uten veier eller permanente boplasser - og fri for påvirkning av jakt.

De første ulvene som i 1949 satte sine spor på Isle Royale kom trolig vandrede fra Kanada over Lake Superiors isdekkede vann. Da hadde øya i lang tid vært ett populært område for bl.a. elg som hadde oppdaget at det var overflod av føde og ingen store rovdyr. Da de første ulvene kom over til Isle Royale, var det anslagsvis 3 000 elger der.

I dag er Rolf Peterson den forsker som har lengst erfaring og de mest inngående kunnskaper om ulvene på Isle Royale og om forholdet mellom elg og ulv på øya.

Elgenes feriedager over

Da elgene først kom til øya, trolig i begynnelsen av 1900-tallet, var det overflod av mat. Dessuten manglet både mennesker og andre rovdyr. Hvilket paradys for en elg....

Elgene kunne nå konsentrere seg om å spise seg mette og forplante seg. Og det gjorde de....

År etter år uten predasjon gjorde at elgstammen økte og på begynnelsen av 1930-tallet hadde populasjonen vokst til

3.000 - kanskje enda flere.

Overbeite med påfølgende sult gjorde at populasjonen falt sammen i 1934. Men den økte snart igjen etter at vegetasjonen hadde hentet seg, og etter omfattende branner i 1936.

Da de første ulvene kom in på scenen i 1949, var øya igjen nedbeitet og elgbestanden altfor stor og i dårlig kondisjon. Anslagsvis fantes det nå på nytt ca 3.000 elger på Isle Royale. De første ulvene må i likhet med de første elgene også ha syntes at øya var ett "paradis" med overflod av mat.

Nå var feriedagene definitivt over for øyas elger. En ny dødsårsak, utover sult og alder, hadde kommet til øya.

på Isle Royale

Ulvbestandens vekst...

Ulvbestanden økte fra noen få ulver i 1949 - kanskje bare to individer - til flere enn 20 dyr på begynnelsen av 1960-tallet. Under den perioden ble også elgen mer og mer frisk.

Under hela 1960-tallet og fram til tidlig 70-tall holdt ulvbestanden seg oppsiktsvekkende stabil. Da levde det omkring 24 ulver på øya. Under samme tidsperiode økte elgbestanden fra ca 600 dyr (1.1/km²) til 1.500 dyr (2.8/km²).

På slutten av den aktuelle tidsperioden ble Isle Royale utsatt for fire vintre på rad (1969-1972) med langt mer snø enn normalt. Samtidig stoppet elgstammens tilvekst opp, og etter hvert begynte den også å minske i antall. I løpet av årene 1974-1981 gikk antallet elger ned dramatisk - til langt under 1.000 dyr.

Men nå økte ulvepopulasjonen i stedet - fra 1960-tallets 24 dyr til en historisk topp på 50 dyr i 1980. Det tilsvarer 92 ulver/1 000 km².

...og fall

Ulvpopulasjonens toppnotering ble dog kortvarig og allerede i 1982, to år senere, var den nede i bare 14 individer. Fra 50 dyr i 1980 til 14 dyr 1982 - det må betraktes som et bestandssammenbrudd.

Hva skjedde så?

Fra og med 1985 økte elgbestanden, med noen avbrudd på slutten av 80-tallet og i begynnelsen av 90-tallet, til nærmere 2.500 dyr i 1995. På ti år hadde altså elgpopulasjonen økt med mer enn 150%.

Grunnlaget for denne sammenfatning av de langvarige studiene av ulver på Isle Royale er hentet fra Rolf O. Petersons årlige rapporter "Ecological Studies of Wolves on Isle Royale" 1996-1997, 1997-1998 og 1998-1999, samt fra hans artikkel i tidsskriftet "Ecological Applications" fra 1999 med tittelen "Wolf-Moose Interaction on Isle Royale: The End of Natural Regulation?"

Vil du lese mer, i populær form, kan jeg også anbefale Rolf Petersons bok "The Wolves of Isle Royale - A Broken Balance" fra 1995.

Mats Ericson

Tekst & foto: Mats Ericson

(redaksjonell oversettelse)

Adresse:

Vallbo 32
830 10 UNDERSÅKER
Sverige
Tlf: +46 64735225
E-post: mats@taiga.z.se
Hjemmeside: www.taiga.z.se

Etter nedgangen 1980-1982 hang ulvene ikke med i svingene og lyktes ikke øke i antall - til tross for at tilgangen på føde i form av ferskt elgkjøtt økte år etter år. De økte bare marginalt, til et 20-talls dyr 1983-1984, for så å gå tilbake igjen til bunnoteringen 12 dyr i 1988.

Først på midten av 1990-tallet begynte ulvene sakte å øke i antall igjen. Men under hele 1990-tallet nådde populasjonen aldri i nærheten av rekordnotering på 50 ulver i 1980. Dog nådde bestanden igjen 24 ulver i 1997.

Hvorfor?

At ulvestammen ikke økte raskere, hadde en direkte sammenheng med det faktum at reproduksjonen under hele 90-tallet var svært lav. De revirhevdende parene mislyktes ofte med å produsere noen valper overhodet, og i de tilfeller de produserte valper var kullstørrelsene i regelen svært små. Den lave reproduksjonen kan i sin tur ha flere ulike forklaringer.

Rolf Peterson nevner genetisk utarming pga. isolering, næringsmangel, nye sykdommer og demografiske faktorer som

tenkbare årsaker til den lave reproduksjonen.

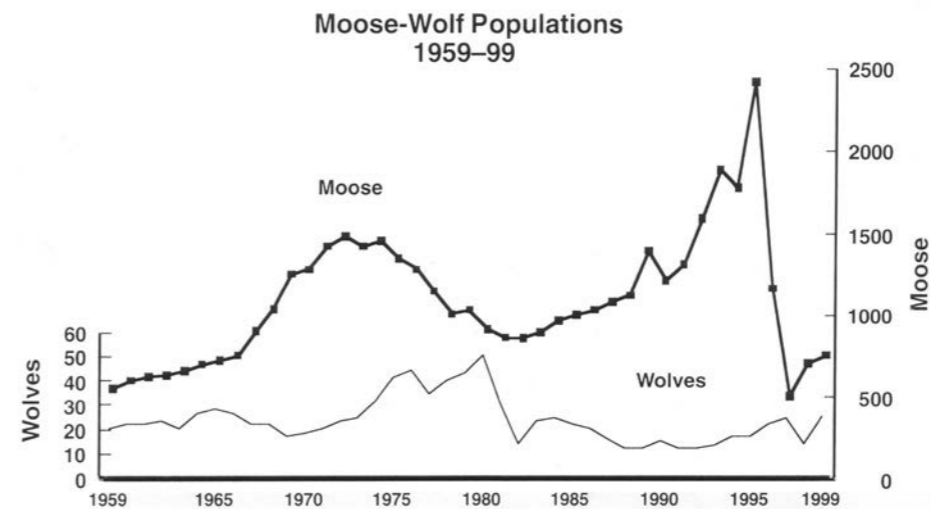
Til det fullstendige bildet av ulvepopulasjonens situasjon under 1990-tallet skal også legges den høye dødeligheten i begynnelsen av 1980-tallet og en lav reproduksjon under sent 80-tall.

Genetiske studier har vist at ulvene på Isle Royale er i høy grad innavlet - en naturlig følge av at samtlige dyr stammer fra en og samme ulvetispe som kom til øya i 1949. Sammenlignet med ulver på det tilgrensende fastlandet har ulvene på Isle Royale naturligvis mistet mye av den genetiske variasjonen. Innavlsdepressjon kan altså være en av forklaringene til den lave reproduksjonen som i sin tur har begrenset ulvenes bestandstilvekst.

Den alvorligste sykdommen for ulvene under 1980-tallet var *canine parvovirus (CPV)*.

Under populasjonssammenbruddet i 1980-1982 vet man at CPV var med som dødsårsak og deretter forble mortaliteten blant ulvene høy inntil sykdommen forsvant på slutten av 1980-tallet.

Rundt 1990 falt ulvebestandens nedgang sammen med en bølgedal hva gjelder antall eldre elger, noe som representerer den største mengden byttebiomasse. Forut for den kraftige reduksjonen av antallet ulver i 1980-1982 sto antallet i et visst forhold til antallet eldre elger. Også etter nedgangen fantes fortsatt et slikt forhold - men da var antallet ulver omkring halvparten så mange som man kunne forvente sammenlignet med situasjonen før

1980. Fra 1990 og fremover burde det ha vært næring i tilstrekkelig mengde for at ulvene skulle ha forutsetninger for å lykkes bedre med sin reproduksjon. Men åpenbart fantes det likevel faktorer som fortsatt begrenset ulvepopulasjonens tilvekst.

I en så liten bestand som den på Isle Royale, ofte med bare tre reproduserende par, kan også egenheter hos enkeltindivider spille inn og få en avgjørende betydning for hvordan bestanden utvikler seg.

Elgpopulasjonen krasjer...

La oss vende tilbake til elgene på Isle Royale. Nå hadde elgenes antall definitivt nådd grensen for hva naturen kunne tåle. Den rekordstore elgbestanden i 1995, da man regnet med at det fantes ca 2.500 elger på øya, ble utsatt for et voldsomt bestandssammenbrudd i årene etter.

Allerede vinteren 1997 var populasjonen nede på ca 500 individer - en reduksjon fra omkring 2.500 elger i 1995 til ca 500 dyr bare to år senere! Det var trolig harde vintre og en sen vår i 1996, i kombinasjon med en svært stor elgstamme, som skapte den sultsituasjonen som i sin tur var årsaken til den mildest talt raske nedgangen i elgpopulasjonen.

...men ulvene øker igjen i antall

Samtidig som elgstammen brøt sammen økte ulvene, om enn sakte, til 24 dyr i 1997. Nå hadde elgstammen dog nådd sitt minimum og begynte så smått å øke igjen, fra ca 500 dyr i 1997 til 700 dyr

ulvestammen igjen. Og nå var det tale om en rekordstor økning i Isle Royales korte ulvehistorie. Økningen var til og med større en reduksjonen året før. De 14 dyrene som ble talt i 1998 hadde ett år senere blitt til 25 ulver. Alle de fire ulvene som ble innfanget i 1997 og 1998 ble nøye undersøkt og funnet friske og uten symptom på sykdommer.

Isle Royales ulver fortsatte å leve i tre forskjellige flokker som hevdet hver sine revir. Alle tre flokker produserte valper i 1998 og to av flokkene lyktes å fø opp seks valper hver seg der alle overlevde den første vinteren. Bare en voksen ulv døde i perioden 1998-1999. Den ble trolig drept av andre ulver i forbindelse med en revirstrid.

Noen interessante iakttagelser

Rolf Peterson resonnerer i en av sine artikler om på hvilken måte og i hvilket omfang ulvene egentlig påvirker sine viktigste byttedyr - elgene.

En i og for sig forventet følge av at ulvepopulasjonen sank var at elgstammen økte. Men den fortsatte også å øke inntil elgenes antall oversteg hva naturen kunne tåle. Næringen ble en begrensende faktor og elgene døde av sult.

Studiene på Isle Royale har også avslørt en lang rekke slumpest oppdukende årsaker som direkte eller indirekte har medført dramatiske fluktuasjoner i både ulv- og elgstammene, slik som vinterværet, sykdommer, parasitter og demografiske faktorer.

Mats Ericson er biolog, naturfotograf, skribent og nestleder i Svenska Rovdjursförbundet. Han er bosatt i Vallbo i Vest-Jämtland og driver sammen med sin samboer Karin et lite informasjonsforetak - TAIGA Natur & Foto.

- Vi holder på med naturinformasjon i ulike former, sier Mats. Vi vil informere om den natur vi har rundt oss og forsøke å gjøre vårt til at vi også i fremtiden skal kunne nyte naturen på dens egne vilkår - med alle dens organismer i form av vekster og dyr. Vi håper at vårt arbeid skal bidra til å skape forståelse for nødvendigheten av å verne vår natur.

Fjellene og den fjellnære skogen er ofte målet for Mats og Karins fotografering. Lyset, fargene og værrets skiftninger fascinerer på samme måte som de harde livsbetingelsene

til vekster og dyr som makter å leve i et fjellmiljø. De reiser gjerne og mye - i Sverige såvel som i utlandet, og arrangerer av og til reiser til "jordbærsteder" som de har funnet.

- Grønland har lenge vært et av mine favorittmål. Her finnes lyset, fargene og dyr og vekster som lever på grensen av det mulige. Sommeren 1997 fulgte Karin med på sin første reise til Grønland. Det ble en uforglemmelig padletur i Scoresbysundsfjordens indre på østsiden av Grønland, sier Mats.

- Og sommeren 1998 gjorde vi en fotoreise i Mongolia - et fascinerende og spennende land med en mildest talt interessant kultur.

Under noen sommeruker i 1999 svømte de blant delfiner og kaskelotter i Azorenes blå

Atlantehavsvann, og i løpet av en septemberuke samme år opplevde de vidunderlige vyer, spennende dyreliv og hissnende rideturer i Transylvania - i de karpatiske fjellene i Romania. Høsten 2000 tok de nye vandrings- og rideturer til Transylvania, og nå tok de med seg to nye grupper av natur- og kulturinteresserte mennesker.

- Vi arrangerer dessuten to nye reiser til Karpatene i år - en i juni og en trolig i oktober.

- For øvrig arrangerer vi sammen med WWF Sverige det årlige Vargsymposiet som i år ble avholdt 19.-21. mars, avslutter Mats.

Og Vargsymposiet kommer Våre Rovdyr tilbake til i neste hefte.

Hva kan vi lære av Isle Royale?

Isle Royale er unik og spesiell. Her finnes ett eneste stort rovdyr, ulven, og ett helt dominerende byttedyr, elgen, som lever sammen og utvikler et samspill. Og dette uten at mennesket påvirker prosessen gjennom jakt eller på annen måte - ja, riktig sant er det kanskje ikke likevel, for man mistenker at parvovirus kan ha kommet til øya via hunder som illegalt ble brakt dit. Dette viruset kan i sin tur ha påvirket ulvebestandens utvikling.

Isle Royale utgjør dermed ett forholdsvis enkelt økosystem. De fleste andre ulvepopulasjoner lever i betydelig mer kompliserte økosystemer der de konkurrerer med andre store rovdyr, har flere viktige byttedyr å velge mellom og der dessuten byttedyrene – og i mange tilfeller også rovdyrene – er utsatt for menneskelig påvirkning i form av jakt.

Hva som skjer på Isle Royale kan derfor, etter min mening, ikke uten videre overføres til å gjelde i andre områder med små ulvepopulasjoner, der man diskuterer hvorvidt populasjonen kommer til å overleve eller ikke. Det er viktig å påpeke og legge på minnet.

Ikke desto mindre er det naturligvis spennende å følge opp hva som skjer på Isle Royale, og nå venter vi med interesse på hvordan ulvebestanden kommer til å utvikle seg og hvordan forholdet mellom øyas ulver og elger kommer til å se ut i framtiden.

Isle Royale er åpenbart interessant som en uvanlig lang, sammenhengende og unik studie av ulver og elger, i ett område der mennesket ikke påvirker situasjonen gjennom jakt.

Isle Royale er også et interessant observasjonseksempel som gjennom sin enkelhet kan gi oss innblikk i hvordan økologiske samband etableres og fungerer.

Isle Royale er også interessant fordi man der har kunnet vise at også et enkelt økosystem, eller tilsynelatende enkelt økosystem, iblant påvirkes av uforutsigbare hendelser og komplikasjoner som kan medføre dramatiske bestandsendringer og dermed endringer av balansen, eller ubalansen, mellom rovdyr og byttedyr. Også antatt enkle økosystemer kan altså by på overraskelser.

Johan Storm Nielsen er Foreningen Våre Rovdyrs regionleder i Midt-Norge

Nasjonalparkutvidelsen i Nord-Trøndelag - sikrer den villmarksområdene for de store rovdyra?

**Tekst & foto:
Johan Storm Nielsen**

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag la på slutten av fjoråret frem forslag om å frede 2456 km² villmark langs svenskegrensen fra Verdal til Lierne. Prosessen startet ved fremleggelsen av ny landsplan for nasjonalparker NOU 1986.13 og har således tatt usedvanlig lang tid. Konsekvensene av dette er blitt at vernemotstanderne, spesielt i Lierne og Snåsa, har fått god tid til å foreta disposisjoner som har begrenset vernet, som igangsettelse av reguleringsplan innenfor arbeidsgrensen, vegbygging, etablering av nye snøscootertraseer og hyttebygging.

Fredningsområdene er fordelt på den nyoppretta Hestkjølen nasjonalpark i Lierne på 332 km² og Loarte - Skæhkre nasjonalpark på i alt 2124 km², som innbefatter landskapsvernområde og naturreservat.

Hele området er kjerneområde for bjørn og viktige yngel- og oppvekstområder for jerv og gaupe. Spesielt

Loarte-Skæhkre nasjonalpark ser ut til å få en meget kronglete og i praksis uoversiktlig grensesetting som åpenbart blir vanskelig å holde oppsyn med. Det er imidlertid positivt at områdene blir liggende inntil tilsvarende verneområder på svensk side, hvor det også er utvidelsesplaner på gang.

Fylkesmannens miljøvernvedlegg ønsket opprinnelig å frede over 3000 km². Den til dels omfattende nedskjæringen, og dermed utelatelse av viktige fjellskogområder, skjedde etter sterkt press fra Lierne i en lukket prosess hvor både Naturvernforbundet og reindriftnæringen ble holdt utenfor.

En av hovedmålsettingene for vernet er å sikre leveområder for de store pattedyr - ingen har turd å nevne de store rovdyra! Med en slik målsetting er det spesielt forunderlig og meget beklagelig at Fylkesmannen atter en gang har latt seg presse av rovdyrmotstanderne til å ta vekk store deler av de for rovdyra mest verdifulle fjellskogområdene. Det kan reises berettiget tvil om Fylkesmannen med slike disposisjoner har oppfylt Stortingets intensjoner for vern.

Det er åpenbart at rovdyrmotstanderne, kamuflert som næringsinteresser,

har fått oppsiktsvekkende stort gjennomslag for sine begrensingskrav overfor Fylkesmannen.

Mangel på oppsyn og Liernes og Snåsas meget liberale snøscooterpraktisering er etter mitt skjønn en av de største begrensende faktorer i utbredelsen av de store rovdyra. Ser en på kommunens kart over snøscootertraseer i Lierne, er de til forveksling lik gatekartet i en by. Hadde bjørnemannen fått utvikle seg fritt fra svensk side burde den for lengst ha nådd Trøndelagskysten - i stedet har en som kjent bare én reproduserende binne i fylket.

Eksisterende og planlagte verneområder på tilgrensende svensk side kommer til å omfatte 2300 km². En meget stor andel av dette er produktiv skog, og det er derfor spesielt beklagelig at en på norsk side har tatt bort viktige deler av fjellskogen og dermed blitt sittende igjen med arealer som i første rekke er dominert av snau-fjell og myr. Planen er nå oversendt DN som gjennomgår den før den legges ut til høring. Forhåpentligvis vil DN justere opp arealet, men det er det av praktiske årsaker bare begrenset mulighet til. Endelig fredningsvedtak vil antagelig skje i løpet av 2003.

På tross av ovenstående innvendinger er noe av fylkets siste gjenværende naturskogområder kommet innenfor plangrensen. Skjækerdalen i Verdal-Steinkjer, Gaundalen, Holden, Gjøvsjøen og Seisjødalen i Snåsa. Dette er produktiv blandingsskog sterkt oppstykket av store myrer som med ett unntak er meget langt unna fra å være økonomisk drivverdig. Problemet for rovdyra er at områdene er oppdelt av snaufjell.

Kampen om hvem som skal få oppgavene med oppsyn og forvaltning er for lengst i full gang, ikke minst fra Fjellstyrets side,

I lov om statelig naturoppsyn fremgår det helt klart at forvaltningen av nasjonalparkene er et statelig ansvar. Statelig ansvar skal imidlertid kombineres med lokal medvirkning har Stortinget bestemt.

Skal fjellstyrene, som i alle år har vært meget aktive vernemotstandere både når det gjelder arealfredning og rovdyrfredning, få vesentlig praktisk innflytelse på den fremtidige forvaltning og oppsynet i nasjonalparkene, er det all grunn til å være urolig.

Mye kommer til å være avhengig av hvilke ressurser SNO blir tilført og

I bjørneland i Gressåmoen nasjonalpark

hvilke muligheter de får for å utøve en forvaltning uavhengig av lokale særinteresser representert ved Fjellstyrene.

Skal forvaltning og oppsyn ha troverdighet, er det en forutsetning at personene som får oppgaven er langt bedre kvalifisert og har langt større integritet enn mange av dagens ansatte i fjelloppsynet, spesielt her på Snåsa.

I nasjonalparkmeldingen fra -93 understrekes det at det bør legges relativt

strenge begrensninger på aktivitet innenfor nasjonalparkgrensene. Så grunnlaget for at det kan fungere tilfredsstillende for rovdyrforvaltningen er til stede - om en klarer og er villig til å håndheve det som Stortinget har bestemt.

Nasjonalparkene skal ha et nasjonalparkråd på fylkesplan som skal ha det overordnede tilsynet med gjennomføringen

av forvaltningen. Nasjonalparkrådet skal ha representanter fra kommunene, SNO, Fjellstyrene, landbrukets faglag, Jeger- og fiskerforbundet, Turistforeningen og to miljøvernorganisasjoner. Det skal bli spennende å følge med på hvordan dette kommer til å fungere.

Skuddpremie på gaupe

Tydeligvis for å være sikker på at gaupekvoten blir skutt ut, har kommunene i Indre Namdal bestemt seg for at det i år skal bevilges penger til skuddpremie. Snåsa og Lierne har bevilget kr 2000 pr dyr, mens Grong nøyer seg med kr 1000. Det er enda ikke bevilget noe for bjørn og jerv. Til sammenligning bevilget Fylkesmannen i Nord-Trøndelag i 1949 kr 800 for gaupe, kr 500 for jerv og kr 1500 for ulv, eller "varg" som det ble kalt i den tiden.

Johan Storm Nielsen

Rovdyrforvaltning på feil spor

Av Paul Granberg

Etter Stortingsmelding nr. 35 (1996 - 97) om rovviltforvaltning, ble det på søksbasis opprettet en del råd og nemnder som skulle bistå den offentlige forvaltning i rovviltspørsmål. Det dreide seg om rådgivende utvalg hos en del fylkesmenn (RUR), samt jervnemnder og gaupenemnder i enkelte distrikter. Dessuten har vi hatt et sentralt rovviltutvalg under Direktoratet for naturforvaltning (DN). Forutsetningen var at det skulle gis tilbakemelding om hvilke erfaringer man gjorde i løpet av neste stortingsperiode, hvilket vil si den periode som nå går mot slutten. På denne bakgrunn er det satt i gang en evaluering av nemndenes og utvalgenes funksjon. Oppdraget er gitt til Østlandsforskning på Lillehammer.

Som de fleste kjenner til, var Foreningen Våre Rovdyr (FVR) representert som medlemmer av RUR i flere fylker, men trakk sine representanter ut høsten 1998 på grunn av utvalgenes arbeidsmetoder og arbeid. Foreningen har begrunnet dette i brev av 26/10 - 98 og av 11/2 - 99. Overfor Østlandsforskning har foreningen samordnet sine erfaringer og tilkjennegitt disse i et telefonintervju.

Bakgrunn

Rovviltnemndene (Jervnemnder og gaupenemnder) ble ikke foreslått i Stortingsmelding nr. 35 - 1996/97, slik den ble utformet fra Miljøverndepartementet, men har sin rot i et forslag fra Nærings- og miljøkomiteen i Stor-

tinget som da ble ledet av Sp-representant Ragnhild Q. Haarstad. Dette forsøk ble altså satt i gang på rent politisk, og ikke på et faglig / politisk grunnlag.

Fylkesvise rådgivende utvalg for rovviltforvaltning, er derimot nevnt i Stortingsmeldinga og anbefalt videreutviklet "i alle fylke som i særlig grad er omfatta av rovviltforvaltninga". Blant annet i Hedmark var et rådgivende organ (referansegruppe) forsøkt opprettet tidligere, men ble neglisjert av enkelte næringsorganisasjoner vesentlig på grunn av at naturvernorganisasjoner var representert (!).

I Stortingsmeldingen heter det blant annet at:

- Dei samarbeidsforum som blir etablert bør ikkje tilleggast formell avgjørsrett.

- Rovviltutvalet vil sjølvstøtte måtte arbeide innfor ramma av nasjonal politikk.

- Dei fylkesvise rovviltutvala blir med dette organ som får som hovudoppgave å kome med innspel til dei statlege forvaltande styresmakter på fylkesplan.

Stortingsmeldingen fraråder altså at utvalgene skal gis avgjørende myndighet, mens stortingskomiteen tillegger både utvalg og nemnder avgjørende myndighet i viktige spørsmål som fellingskvoter (bestandsregulerende tiltak) og bruk av offentlige midler (penger som stilles til disposisjon for skadeforebyggende tiltak).

Det sentrale rovviltutvalg er i følge Stortingsmeldingen gitt følgende mandat:

"Utvalget skal medverke til den praktiske gjennomføringa av rovviltforvaltninga for å nå dei politisk vedtekte mål."

Både Stortingsmeldingen og innstillingen fra Energi- og miljøkomiteen er svært opptatt av å dempe konfliktnivået i rovvilddebatten. Intensjonen med å opprette både rådgivende utvalg og nemnder var at man skulle føre partene sammen til et "kontaktskapende og konfliktløysande organ i samband med gjennomføringa av rovviltforvaltninga". De helt sentrale spørsmål ved evaluering av utvalgenes og nemndenes arbeid blir dermed om:

1. Nemndene/utvalgene har arbeidet innenfor de rammer som er nevnt i Stortingsmeldingen?

2. Om man gjennom deres arbeid har kommet nærmere "dei politisk vedtekte mål"?

3. Om nemndene/utvalgene gjennom sin sammensetning og saksbehandling har greid å dempe konfliktnivået?

Sammensetning

Oppnevning og sammensetning av RUR er nedfelt i Stortingsmeldingen. Det mest iøynefallende er den skjeve fordeling mellom landbruksinteressene og de allmenne bevarings- og verneinteresser. Selv om det ofte hevdes at jordbruket er de primære næringsinteressene i bygdene, er det et faktum at jordbruket og jordbrukerne utgjør en beskjeden del av næringslivet og befolkningen i mange bygder, og i samfunnet som helhet. Når man ser at Norges Bondelag, Norsk Bonde og småbrukarlag, Norsk sau- og geitalslag og reindriftssamenes organisasjoner alle har sine representanter, betyr dette at en og samme interesse (beiteinteressen) er representert med til sammen minst fire representanter. I tillegg får vi de kommunale og fylkeskommunale representanter som i overveiende grad legger vekt på kortsiktige næringsmessige og økonomiske vurderinger. Spesielt iøynefallende blir denne skjevhet når det gjelder det sentrale rovviltutvalg, der landbruks- og reindriftsinteressene kommer inn med seks representanter mens naturvernets organisasjoner er samlet i en representant.

Paul Granberg var Foreningen Våre Rovdyrs representant i det rådgivende utvalg for rovvilt (RUR) i Hedmark fylke.

Et annet forhold er at RUR ble utvidet i forhold til de aktører som er nevnt i Stortingsmeldingen. Til eksempel ble utvalget i Hedmark utvidet med to representanter fra skogbrukets næringsorganisasjoner, en representant fra Jeger- og fiskerforbundet og en representant fra Fylkesveterinæren. Utvalget fikk dermed 11 representanter hvorav to fra verneorganisasjonene (Naturvernforbundet og FVR). En enda større skjevhet kommer til uttrykk i jervnemnda, der de enkelte kommuner har oppnevnt hver sine representanter, hvorav alle kommer fra næringsinteressene.

En skjev sammensetning behøvde ikke å være så alvorlig dersom oppgaven kun var å føre de forskjellige interesser sammen for dialog. Noe helt annet blir det når saker som tas opp blir gjenstand for avstemning som ledd i offentlig beslutningsprosess - også når det gjelder disponeringen av offentlige pengemidler. Det kan her være grunn for å stille spørsmål ved om vanlige demokratiske spilleregler blir ivarettatt. Et slikt spørsmål aktualiseres ytterligere ved at lederen for RUR også sitter som leder for gaupenemnda (i Hedmark). Det vil si at lederen av RUR gir fylkesmannen råd om hvilke råd fylkesmannen skal gi tilbake til ham som leder av gaupenemnda! Når så begge organ (både RUR og gaupenemnda) gis formell avgjøringsmyndighet, kan en vanskelig se at dette er i samsvar med de opprinnelige intensjoner i stortingsmeldingen.

Utvalgenes arbeid

Vår organisasjon hadde ut fra stortingsmeldingen forventet et RUR der partene kunne legge fram sine fagbaserte syn på hvordan man best skulle arbeide seg frem til den enstemmige politisk vedtatte målsetting om å bevare levedyktige stammer av truede rovdyr, og under dette bidra til å finne løsninger på skadeproblematikken. Det hele som støtte for fylkesmannen i hans beslutningsprosess.

I stedet fant vi et RUR der de fleste representanter til ytterste grense strebet etter en størst mulig maktposisjon i beslutningsprosessen, og med to klare målsettinger:

1. Å få redusert rovdyrbestandene mest mulig (hvilket ikke er i tråd med den offisielle politikk).

2. Å gi landbruksnæringen mest mulig penger fra statskassen (gjøre rovdyrene så dyre for samfunnet som mulig).

Møtene ble ikke søkt lagt opp som faglig baserte diskusjonsmøter, men som rene politiske beslutningsmøter, som i svært liten grad tok hensyn til den overordnede demokratisk vedtatte målsetting nedfelt i både Vilt-

loven, Bernkonvensjonen og Stortingsmeldingen. Dette medførte blant annet at partipolitisk nøytrale representanter, som verneorganisasjonene og Fylkesveterinæren, ble "svinebundet" og tatt til inntekt i politiske flertallsvedtak. Som eksempler på dette kan nevnes at RUR Hedmark omdisponerte pengemidler som var bevilget til driftsomlegging i strid med instruks fra DN. De fattet vedtak på rent partipolitisk grunnlag om en resolusjon om å frata grunneierne rettigheter og de vedtok at Fylkesmannen skulle råde Miljøverndepartementet til å fjerne ulven fra Hedmark, hvilket på det tidspunkt var ensbetydende med å fjerne en dyreart fra norsk fauna.

All vår erfaring tilsier at både RUR og nemndene har satt rovdyrene til side og rettet oppmerksomheten ensidig mot husdyrholdet. Deres oppmerksomhet har gått i retning av vakthold for å oppdage skader med tanke på fellingsstillatelser og erstatninger.

En total neglisjering av de store allmenne verne- og bevaringsinteressene, slik vi ser det både gjennom representasjon og arbeidet i de forskjellige organ, kan ikke forventes å dempe konfliktnivået, men snarere å øke konflikten. Nettopp dette gjenspeiler seg i at verne- og bevaringsinteressenes organisasjoner trakk sin representasjon fra de rådgivende utvalg. Betegnende er det også at landbrukets organisasjoner i Hedmark, senere trakk sin representasjon som protest mot at de ikke i stor nok utstrekning hadde myndighet til å arbeide på tvers av de forutsetninger som var gitt. Dermed bør det være belyst at forsøksordningen har hatt en motsatt effekt av det tiltenkte.

Gjennomslag i offentlig forvaltning

I alle møter vi har deltatt har vi fått inntrykk av at en hver tilnærming til verne- og bevaringstanker vedrørende rovdyr, prinsipielt har blitt avvist fra næringsinteressene som overalt har hatt betydelig overrepresentasjon. Et tankekors kan det være når jervnemnda som offentlig forvaltningsorgan, og som er ensidig sammensatt av næringsinteresser, så vidt vi har registrert aldri har kontaktet oss eller andre organisasjoner som representerer allmenne interesser, for å undersøke hva disse mener om viktige forvaltningsspørsmål. Såvel gaupenemnd som jervnemnd og rådgivende utvalg har hatt avgjørende beslutningsmyndighet med hensyn til fellingskvoter og bruk av økonomiske midler til skadeforebyggende tiltak. Dog med ankemuligheter. Til tross for en rekke anker på deres avgjørelser, har vedtakene i hovedsak blitt stående. Til og med når RUR Hedmark, brøt DN's instruks om bruk av skadeforebyggende midler, og vi

i prinsippet fikk medhold i vår anke, så ble allikevel midlene i praksis brukt slik RUR hadde vedtatt.

Lekmannsskjønn og viltforvaltning

Rovviltforvaltningen er en del av viltstellet (se bl.a. Viltlovens § 2). Hva er det da som tilsier at rovviltforvaltningen skal bygges opp med et hierarki av nemnder og råd på siden av det øvrige viltstellet? Vi har ikke sett en god begrunnelse for det! Vi kan heller ikke forstå at den delen av viltstellet som fremfor noe annet har krav på betegnelsen miljøvern, skal forvaltes av nemnder og råd som blir dominert av landbrukets lokale næringsinteresser, representert ved lekmenner. I nemnder og råd sitter til dels fortsatt de samme personer som kjempet iherdig mot rettet avskyting i våre hjortedyrbestander, og det er ikke mange år siden lekmannsskjønnet fortalte oss at rådyrene spiste alle skogsfuglegg slik at rådyrbestanden burde utrykkes for å få tilbake mere skogsfugl! Det virker også lite tilfellekkende når gaupenemnda fastsetter fellingskvote basert på "syensing" om bestandstall som forskningsbaserte tellinger i etterkant viser en reell bestand som ligger langt lavere.

Å nedprioritere driftsomlegging i landbruket til fordel for et ufullstendig oppsyn, bidrar lite til skadeforebygging, men snarere til økt sauehold i rovdyrområder.

Våre hjortedyrbestander teller flere titalls tusen individer, der grunneiere har store økonomiske interesser. Rovdyrbestandene vil i overskuelig fremtid måtte holdes ned mot et minimum av levedyktighet - noen få titalls individer som jakt- og husdyrinteressene vil se på som ensidig skadelige for sine interesser. I tillegg har det enkelte individ av disse arter leveområder som ofte strekker seg over et utall av kommuner og til dels flere fylker. Å tro at disse "mikrobestander" av langvarende dyr skal kunne underlegges en forsvarelig lokal lekmannsforvaltning er en smule naivt. Som nevnt ble både RUR og nemnder til-lagt beslutende myndighet (pengedisponering og fellingskvoter). Dermed ble Fylkesmannen med sin fagekspertise "parkert" som sekretariat i viktige forvaltningsspørsmål, og det merkelige oppstår at Fylkesmannen blir rådgiver for sitt eget rådgivende utvalg. Forvaltning av truede dyrearter som til overmål ofte må balanseres på et bestandsnivå ned mot grensen for levedyktighet, er en fagbiologisk oppgave som må overlates til fagpersonell og en forvaltende myndighet på høyt nivå. Dette er ikke annerledes enn man finner også på en del andre områder i samfunnet.

FVR-gruppe i Østfold

Tirsdag 27. mars ble FVRs første underavdeling stiftet. Tildragelsen fant sted i Bytårnet skole i Moss og samlet 24 av FVRs medlemmer fra Moss og omegn. Initiativtager Lennart Fløseth og Jo Ranke innledet seansen med bakgrunn og formål. Deretter delte man opp deltagerne i arbeidsgrupper som tok for seg følgende temaer eller konfliktlinjer: Ulv/hund, ulv/bufe, ulv/farlighet, ulv/grunneierinteresser.

Ronny Berntzen fra Sporingsgruppen i Østfold redegjorde senere om denne frittstående gruppens aktiviteter i tilknytning til ulvene i Moss/Våler-flokken, og Leif Sørensen viste videofilm av bl.a. alfahannen og -hunnen i samme flokk.

Etter en pause i programmet oppsummerte arbeidsgruppene resultatene av sine diskusjoner om arbeidsform, og det ble klart at mye av fokus vil komme til å rette seg mot jeger- og grunneierinteresser i gruppens nedslagsfelt, dvs. kommunene som er berørt av Moss/Våler-flokken. Det meste av inngjerdingstiltakene overfor sau er jo allerede gjennomført, ikke minst takket være Sporingsgruppen som det for øvrig legges opp til et nært samarbeid med. Det tas dessuten sikte på to årlige møter i tillegg til eventuelle ekskursjoner.

Det ble valgt en sentral enhet bestående av 7 talspersoner (se annen ramme). De vil fungere som bindeledd mellom FVRs medlemmer i Nordre/Ytre Østfold og bistå media og publikum med informasjon om rovdyr/rovfugler. De vil også se på muligheten for å danne en lignende organisering i Haldendistriktet.

Ny redaktør

Fra og med 2001 er undertegnede redaktør av Våre Rovdyr. Siden det igjen var aktuelt med et redaktørbytte og jeg syntes et decennium som sekretær i organisasjonen kanskje fikk holde, så passet det bra å forsøke seg på nye oppgaver.

Nå er det ikke gjort i en håndvending å overta ansvaret for Våre Rovdyr etter ansiktsløftningen bladet fikk under den forrige redaktøren. Derfor er da også dette heftet sterkt forsinket, men jeg regner med at dette retter seg i løpet av årets resterende hefter. Bladets form vil helt sikkert også utvikle seg videre i en periode fremover.

Yngve Kvebæk

FVR - elektronisk informasjon

FVRs styre har lenge hatt et ønske om å styrke informasjonsflyten til medlemmene. I den forbindelse er det nå laget et opplegg med månedlige nyhetsbrev i elektronisk form. Papirutsendelse har vi ikke anledning til å sende ut - i alle fall ikke foreløpig. Den første av nyhetsbrevene er allerede sendt ut på grunnlag av epostadresser som er mottatt via innmeldinger osv. over internett. Årsmøteinnkallingen inneholdt også en oppfordring til medlemmene om å oppgi sin e-postadresse for å kunne motta informasjonen. Selvsagt er ikke alle medlemmer knyttet opp mot internett, men de får bære over med oss inntil videre.

Vi gjentar derfor oppfordringen her i bladet. Ved å klikke deg inn på våre nettsider og benytte responsskjemaet, kan du overbringe oss din e-postadresse slik at du kan motta informasjon via nettet. Alternativt kan du notere adressen på kontingentvarselet som er vedlagt dette heftet. Alle som har meldt seg inn i foreningen via internett i år har vi allerede epostadressen til. Lenger tilbake i tid er det imidlertid både og.

FVRs websider befinner seg på <http://www.fvr.no/>

Moss & omegns FVR-gruppe
har sju talspersoner. Disse er:

Lennart Fløseth, Moss
Arild Karlsen, Rakkestad
Tore Magnus Nilsen, Moss
Helga Riekeles, Larkollen/Rygge
Gunnar Solberg, Skiptvet
Olav Berg, Moss
Stein Karlsen, Råde

FVR-medlemmer som ønsker å knytte seg til den nye gruppen, gjerne også fra andre deler av Østfold, kan kontakte:

Lennart Fløseth
Balaklava 7
1513 Moss

Tlf. 69270200

Foreningen Våre Rovdyr

Lokalkontakter

Øst-Finnmark
Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Nord/Midt-Troms
Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Troms
Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Hordaland
Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5098 Bergen
p 55 27 04 93

Rogaland
Svein Efteland
Toreskogv. 35
4060 Kleppe
p 51 42 62 47
a 51 42 11 07

Vest-Agder
Jan Birger Westergren
Sømskleiva 11
4637 Kristiansand
p 38 04 69 87

Aust-Agder
Arne Flor
Bergstien 18
4842 Arendal
p 37 03 16 95
mob 94 29 86 26

Vestfold
Helge Schjerve
Skrimv. 20
3615 Kongsberg
p 32 76 63 16

Buskerud
Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
mob 98 64 57 75
fax 32 15 78 22

Valdres
Svein Sørli
Svoldersgt. 2 B
Y219
2821 Gjøvik
p 61 36 46 94

Land
Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 11 13 20

Ottadalen
Per Bådshaug
Postboks 190
2686 Lom
p 61 21 14 18

Røros
Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 38 35

Nord-Østerdal
Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Sør-Hedmark
Ole J. Myhrvold
Hyttbakkestien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland
Svein Evensen
Lille Husebyv. 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Halden
Johnny Eriksen
Major Forbusgt. 10
1776 Halden
p 69 18 71 10
a 69 30 32 00
mob 92 89 69 51

Ulvefondet

Konto 2800 10 08317

Ledelse

Leder

Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, a 94 29 86 26, mob 48 11 12 35

Sekretær

Randi Haakenaasen, Welhavens gt. 6, 0166 Oslo
p 22 20 56 74

Kasserer

Stig Anderson, Lokesvei 18, 4846 Arendal
p 37 02 36 22, a 37 05 71 95

Øvrige styremedlemmer

Berit Lind, Sophus Aars vei 27, 0588 Oslo
p 22 22 97 19, mob 97 54 93 03

Geir Sjøli, Sjøli, 2164 Skogbygda
p 63 90 85 35, mob 41 41 37 12

Tormod Rype, Rødsåsen 52, 1389 Heggedal
p +45 98 23 15 89, a 23 35 27 74, mob 40 85 30 70

Vararepresentanter

Erling Mømb, Østagerenda, 2485 Rendalen
p 62 46 82 12, mob 41 61 71 10

Hanne Christensen, Sandåsveien 13 A, 0956 Oslo
p 22 25 28 57

Johnny Eriksen, Major Forbusgt. 10, 1776 Halden
p 69 18 71 10, mob 92 89 69 51

Jan Magne Sund, Sund, 1798 Aremark
p 69 19 85 04, a 69 21 41 00, mob 97 68 24 27

Redaktør

Yngve Kvebæk, Maridalsveien 225 C, 0467 Oslo
p 22 95 08 66, a 23 18 56 07, mob 91 54 41 91

Medietalsmann

Morten Bilet, Måltrostveien 33 A, 1430 Ås
p 64 94 31 14, a 22 90 20 00, mob 93 04 71 78

Informasjonskonsulent

Viggo Ree, Pamperudbakken, 3530 Røyse
p 32 15 77 15, mob 98 64 57 75, faks 32 15 78 22

Regionleder Nord-Norge

Hans Gundersen, Vidrek, 8520 Ankenesstrand
p 76 95 96 55, mob 94 50 84 41

Regionleder Midt-Norge

Johan Storm Nielsen, 7760 Snåsa
p 74 15 12 77

Regionleder Sørlandet

Arne Flor, Bergstien 18, 4842 Arendal
p 37 03 16 95, a 94 29 86 26, mob 48 11 12 35

Foreningens formål

* arbeide for at alle norske rovpattedyr og rovfugler skal leve i livskraftige bestander

* arbeide for at også dyreartenes miljø beskyttes mot forringelse og ødeleggelse

* påse at myndighetene følger opp gjeldende bestemmelser, f.eks. viltloven og internasjonale konvensjoner

* spre faktaunderlag og saklig informasjon til massemediene og allmennheten, for derved å oppnå større forståelse for rov-dyrenes rolle i naturen og deres behov for egnede biotoper

* støtte forskning på våre rovpattedyr og rovfugler

* arbeide for at det ved jakt på de aktuelle artene skal tas hensyn til:

- artenes reproduksjonstid
- ungenes utvikling og avhengighet av foreldrene
- artenes sosiale struktur og øvrige særtrekk

* samarbeide med lokale, regionale og nasjonale myndigheter, samt øvrige interesseorganisasjoner for å finne måter å bevare dyr og biotoper på, og finne lempelige løsninger på konflikter som oppstår mellom menneskelige interesser og rovdyr.

Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 195
2151 Årnes

Tlf. (aut. svarer): 63 90 93 56
Web: www.fvr.no

Hovedmedlemskap	min. kr	150
Familiemedlemskap - (hovedmedlem + familie)	min. kr	250
Juniormedlemskap (under 18 år)	min. kr	75
Bedriftsmedlemskap	min. kr	1000

Medlemskap inkluderer 4 hefter/år av tidsskriftet Våre Rovdyr

Kun abonnement Våre Rovdyr min. kr 150

Konto: 2800 11 12149

VFRET PÅ SAVE- NÆRINGENS ALTER

